

Şavşat'ta Söylenen Bilmeceler

Av. Hasan TORUN

Bilmece, şifahî halk edebiyatımızın bir türüdür. Nesilden nesile sözlü olarak aktarılan ve yörede açacax denilen bilmecelerden bir demet sunuyoruz. Bunların birçoğunu kendim hatırlayarak yazdım. Bazılarını da Şavşatlı hemşehrilerimizden ve arkadaşlarımızdan not ettim.

1.

Sabax dört ayax,
Evla iki ayax,
Axşam üç ayax,
Hayde bilin baxax.

Nadur? (Çocukluk, gençlik, yaşlılık)

2.

Derındur quyi,
Gümbürdar suyi?
Nadur? (Yayux/yayık)

3.

Saridur sarxar,
Düşmaxdan qorxar?
Nadur? (Heyva/ayva)

4.

Beş kardaş bir ev yapar,
Nadur? (Beş çağ/beş çorap şişi)

5.

Biri diyer ki:
- Nera gediyrın egri bügri?
O da diyer ki:
- Sana na oliyer tepesi deluk.
Nadur? (Buxari ve duman/
baca ve duman)

6.

Üsti çayirdur biçarım,
Altında funğar var içarım.
Nadur? (Davar/koyun)

7.

Bir gelinim var gezar, gezar,
Galur ki, evdaki gelından daha
gozal.
Nadur? (Arona/kara saban)

8.

Bir xalbur boncuğum var,
Axşam separ sabağınan toplarım.
Nadur? (Yıldızlar)

9.

Bir küçücük mil taşi,
Dolanur daği, taşi.
Nadur? (Göz)

10.

Bir öküzüm var,
Her yeri otlar, taş dibini otlamaz.
Nadur? (Tırpan)

11.

Bir öküzüm vardur, yatar,
Uci yera batar.
Nadur? (Carxala/şeker pancarı)

12.

Bizim qapiya teke bağı,
Boynuzlari köka bağı.
Nadur? (Qabax/kabak)

13.

Canlı binar cansıza,
Qaydurur imansıza.
Nadur? (Qayıx/kayık)

14.

Eli elında,
Ağzi belında.
Nadur? (Yayux/yayık)

15.

Ettan Qantar,
Altun tartar.
Nadur? (Qulax, küfe/kulak, küpe)

16.

İttan küçük,
Attan beyük.
Nadur? (Eher/eyer)

17.

Qara danayi qapattım,
Kuyruğuni qoparttım.
Nadur? (Panta/yabani armudi)

18

Qara tavux,
Qarnı yarux,
Suya gedar,
Susuz galur.
Nadur? (Semer)

19.

Qat qat döşek,
Buni bilmiyan eşşek.
Nadur? (Laxana/lahana)

20.

Qılı qıla dayattım,
Gücinan rahat ettim.
Nadur? (Kirpik, yuxi/kirpik, uyku)

21.

Kör öküz komdan baxar,
Ateşi beni yaxar.
Nadur? (Tüfenk/tüfek)

22.

Mim minare,
Dibi qale,
Yüzbin çiçek,
İki lale.
Nadur? (Gökyüzü, yıldızlar, ay,
güneş)

23.

Sabaxtan qalktım,
Çatal quyiya düştüm.
Nadur? (Pantur/pantolon)

24.

Sesi galiyer Hint'tan,
Ağzı gemuk, saqalı ettan.
Nadur? (Xoroz/horoz)

25.

Suya düşer islanmaz,
Yere düşər paslanmaz.
Nadur? (Kölgə/gölge)

26.

Tump altında qapakli sahan.
Nadur? (Göz)

27.

Tump altında kazan kaynar.
Nadur? (Qarınca/karınca)

28.

Tump altında yağlı qayış.
Nadur? (Yılan/yılan)

29.

Aldım ele,
Vurdum yere,
Dedim, Allah
Belan vera.
Nadur? (Sümük)

30.

Uzun ali uz yatar,
Oğluşağı düz yatar.
Nadur? (Baca, holux/çatı, oluk)

31.

Uzun uzun urganlar,
Ucunda demur xannar.
Nadur? (Holux/su değırmeni oluğu)

32.

Yedi gözeli toxmax,
Buni bilmiyan axmax.
Nadur? (Qafa/baş)

33.

Yer altında qapaxli zandux.
Nadur? (Turşu küpü)

34.

Dağdan galur,
Taştan galur,
Göti açux eniştan galur.
Nadur? (Korut/teke)

35.

Biz bizidux bizidux,
Otuz iki qızidux,
Qırğın galdi qıramadi,
Kor biçaxtan qırıldux.
Nadur? (Dişler, kelpeten)

36.

Elul melul,
Kitli demur,
Vur başına,
Otur gemur.
Nadur? (Cevüz/ceviz)

37.

Atata patata,
İki siçan bir birına göt ata.
Nadur? (Makas)

38.

Qara öküzi kapattım,
Quyruğunu qoparttım.
Nadur? (Furuç/elma, armut
kurusu)

39.

Qıllı ağzını açtı,
Qılsız içına qaçtı.
Nadur? (Çorap, ayak)

40.

Minaresi köşadan,
Cemaati Poşadan.
Nadur? (Qarapan=odun ağılı)

41.

Tat dedim tut dedim,
Get qapının arxasında yat dedim.
Nadur? (Süpürge)

42.

Çarşıdan aldım bir tane,
Eva galdım bin tane.
Nadur? (Nar)

43.

San gedarsın o gedar,
Yanında tın tın edar.
Nadur? (Kölge/gölge)

44.

Yer altından gelin gedar.
Nadur? (Arona/kara saban)

45.

Yapan satar,
Alan qullanur görmaz.
Nadur? (Mezer taşı)

46.

Bir küçücük kindıra,
Beglari attan endura.
Nadur? (İşemek)

47.

Entarisi yeşil, fistani qırmızı,
Bil baxem bu kimin qızı.
Nadur? (Karpuz)

48.

Yaş soxdum,
Quri çıxtı.
Nadur? (Ekmek)

49.

Oyani qaya, buyani qaya,
Ortasi sari maya. Nadur? (Yumurta)

50.

Dört qardaş bir quyuya
taş atar. Nadur?
(İnek memeleri, süt, külek) ●

